

Székely-Udvarhely története.

Irtta *Szeles János és Szájdél János.*

(IV. és befejező közlemény.)

IX. CZIKKELY.

A véghelyekben lévő katonaság felállításának alkalmatosságával a városban folyt dolgok.

1762-ik esztendőben állíttatott fel az véghelyeken lévő *Limitanea militia*, az melynek eleintén *Limitropha* neve volt, de ezen névből csúfot úzvén némelyek (lif..., lóf...), állandósképpen *Limitanea* nak neveztetett, mely militia iránt egy alkalmatosságal *Borsai Nagy István* úr *Udvarhelyszéknek* egyik vicekirálybírája itten a szék háznál különös gyűlést tartván a városi privilegios magistratusnak bizonyos embereit kívánta előhívatatni, a mint is az notarius harmad magával felmenvén, azokhoz így szóltott: Azt akarjuk kegyelmeteknek tudtára adni, hogy az nemes szék conscribáltatni akarja minden szabad embereket, és azoknak fiait, hogy ha valami militaris commissio fog kijönni, annak munkája annyival könnyebben és rövidebben mehessen végbe; ha azért kegyelmetek is ezen dologban a ns. székkal egyet akarnak érteni, jó lészen a kegyelmetek részéről is azon munkát ily formán végbe vinni. Azon expessusok csak azt felelték, hogy az magistratusnak és centumvirátusnak általadják a királybíró uram intimatióját. Azoknak azért instuctiojával újra felmenvén, azt replicálták: Mi ennél kisebb dologban is a f. k. gubernium kegyelmes rendelkezéseitől, és parancsolatjaitól szoktunk függeni, annak azért ordinatioja nélkül lármát a communitásban nem akarunk indítani, mivel ha úgy fog kívántatni, mü az communitásban lévő személyeket legtovább fél óra alatt számbavehetjük. Erre megírt királybíró úr így válaszolt: Erre a ns. székek nincsen parancsolatja, hanem a mult napokban báró *Jósika* úr ő nga házamnál létében azt mondá, hogy igen kedves dolgot fogna a ns. szék ő excellenciájának tenni, ha azon conscriptio előre végbe menne, lám hiszem ha kívántatni fog, jó lészen, ha készen találhatik a munka, ha pedig kívántatni nem fog, a tűz a

papirossat megégheti. Ugyancsak ezen alkalmatossággal az egész széken, s itt a városban is a szék részére tartozó gazdák mind conscribáltattak. Értvén pedig ez alatt, hogy Gyergyó, Csík székek a conscriptio után sietve meg is mérettettek, s Háromszéken folya a méregetés, s hogy az ott való taxás helyek is belevonatatak: az itt való privilegiumos és nemes rend külön való supplicatiójokkal folyamodtak a fges k. guberniumhoz, nevezetesen a privilegiumos rend ilyen értelművel:

Excellentissime domine domine gubernator, et excelsum r. gubernium!

Domini et patroni nobis collendissimi.

Humillime pedibus prostrati excellentissimi dni recurrimus et filiali cum fiducia requirimus suam Excellentiam et excelsum r. gubernium positi in ambiguitate, et expectatione suspensi, audimus enim uti alias sedes Sicilicales, ita etiam hance Udvarhelyinensem in militia conscribi, nos autem in medio sedis (ipso nempe oppido privilegiato taxali Udvarhely) locati, quid certe speremus, ignoramus, nam juxta privilegia, a divis quondam principibus donata (quae si molesti non simus, exhibere possumus) ea, qua quodlibet in regno hoc liberum oppidum gavisus sumus libertate hactenus, nec unquam cum natione Sicilica, aut ipsa cum sede Udvarhely universaliter, aut particulariter adnumerati et conscripti in militia sumus, verum in via regia, et valde universali locati, ubi nempe magnae condescensiones militares fieri solent, has uti decet libenter sustinemus, et pro viribus promovemus, caeteraque domestica servitia homagiali cum subjectione praestitimus, et portamus.

Supplicamus igitur cum submissione debita suae Excellentiae, et excelso r. gubernio, velit nos sub paternam clientelam accipere, et in libertate, qua alia libera oppida fruuntur, nos quoque hactenus usi sumus, manuteneri, ne pauci per se numero conscriptioni militari subjecti pace, et quiete, qua ab antiquis principibus accepta ad haec usque tempora gavisus sumus, privemur, cum tantae subinde transitiones et condescensiones militares, quin et conscriptiones nos inveniant ut vix iis accipiendis, et promovendis sufficiamus, et hanc ob causam ab inde antiquis temporibus, uti caetera loca libera armis exempti domi relicti fuimus, nec unquam ad militiam adacti.

Qua propter parati quidem in omnibus mandatis suae Excellentiae, et excelsi r. gubernii homagiali cum subjectione parere, supplicamus tamen, ut nos praesenti conscriptioni militari benigne eximere dignetur, praedictaque obsequia in benignam considerationem summons, ea a nobis hactenus praestita, et deniceps pro viribus praestanda sufficiant.

Nosque in gratiam et favorem paternum suae Excellentiae, et excelsi r. gubernii dum humillime recommendamus, perseveramus

servi et subditi fideles

Cives et incolae oppidi taxalis Udvarhely.

R e s o l u t i o.

Non esse animum gubernio supplicantium juribus, privilegiisque, in quorum usu legitime perstiterunt quidpiam derogandi, modernamque, quae fervet, nationalis militiae conscriptionem, aut classificationem nihil juribus, consuetudinibusque oppidi receptis nocituram, aut praedicturam decernit, jubetque, ut civium ejus oppidi nationali militiae nomina dantium classificatio medio denominandorum per magistratum e gremio ejatis communitatis subjectorum peragatur. Datum e regio principatus Transilvaniae gubernio. Cibinii die 3-tia Sept. anno 1762.

Extradatum per Stefanum Halmágyi mp. seer. gub.

Mivel pedig a nemesi rendnek instantiája sohult elő nem fogott, nem tartom szükségesnek annak itten való leírását, hanem az resolutio ilyen értelemmel volt: Supplicantes a jurisdictione sedis, cui haecenus subfuerunt, avelli nequeunt, militia vero cum sit spontanea, ab illa sequenda impediri non posunt.

Már Háromszékről a commissio Bardóczfi székre általkelvén s ottan is a méregetést elvégezvén, Udvarhely székből Oklándon, Karácsonfalván, Almáson folytatta dolgát, innen pedig Lövétere szándékozván, az lövéteiektől követek által tudósítást vészen, hogy oda hiába fel ne fíradjon, mert mérés alá magát a nép nem adja. Azalatt az egész Udvarhely széknél Havasaljai, Fejérvényi s több részeiből más deputatio megyen Almásra a commissiohoz, a ki nyilván általadja, hogy Udvarhelyszék egyáltalában mérés alá magát nem adja, ha csak ez iránt is ő felségének világos parancsolatját nem látja. Így megakadván munkájában a commissio, ide Udvarhelyre jött s az székházban beszélt, az militaris részről volt főcommissarius Schreder nevű főstrázsamester, mellette egy néhány militaris tiszt, az provinczialis részről báró ifjú Daniel István coadministrátor ő nsága, Borsai Nagy István, Bethlenfalvi Nagy János urak másokkal. Megtudták volt még Almáson létekből azon urak, hogy az Udvarhely városi rend ezen dolog iránt a f. k. guberniumhoz folyamodott, s hogy ide érkeztenek, legelső gondjok volt meg tudni, mi választ nyertek supplicatiojokra. Az nótarius azért két öreg esküdttel, Szeles Mártonnal és Szabó Bálinttal az instantiát resolutiojával együtt az főcoadministrátor ő nságának in copia általadja, a ki azt mondja: A kegyelmetek dolgozóhoz nem tudok szólni, mivel ilyen taxás helyen én még ezen commissio alkalmatosságával meg nem fordúltam, többet nem is beszélhetek, mivel Schreder úr érkezvén avval kezdett ezen dologról szólni. Schreder úr azért az instantiát olvastatni kívánván, midőn azon szót hallotta volna „nec unquam natione Siculica, aut ipsa cum sede Udvarhely universaliter aut particulariter

adnumerati, et conscripti in militiam sumus“, az városiakhoz fordulván, azt mondotta: Quid ergo fuistisne asini? Melyre a notarius így felelt: Videbit ulterius illustrissimus dominis, quid fuerimus? Midőn ezért tovább ezt hallotta volna: „caeteraque domestica servitia homagiali cum subjectione praestitimus, et praestamus“, azt mondja: Ecce ab his omnibus eritis liberi.

Felolvastatván az egész instantia, maga a kezéhez vészi, hogy az resoluciot maga olvassa el, de a főcoadministrator úr látván szándékát, azt mondja: Non est originale, sed est tantum copia! melyre a földre vetvén azt mondja: Ipsum originale volo habere.

Felkapván az notarius, az originaleért mégyen, az alatt Schreder úr sétálván, ilyen szókra fakadt: Gubernium! gubernium! quis vult, nullus vult? Az originallal megérkezővén az notarius, úgy nyújtja a Schreder úr kezéhez, hogy maga is az egyik szélyét (tartja); olvasván azért ezen szókat: Jubetque ut civium ejus oppidi nationali militiae nomina dantium classificatio medio denominandorum, — azt mondja Schreder úr: Ecce jubet, ut fiat classificatio. Az notarius megint felelt: Sed nullum jubet vi cogere, verum, qui nomen dant militiae nationali. Ez és más ilyen értelmű bátor szavaiért megneheztelvén Schreder úr, azt mondja: Eatis asini! s az ajtó felé taszigálni kezdi, a ki az instantiát kezéhez vévén, az két más esküdttel eljött.

Tudósítja az alatt Schreder úr Buchov ő excellentiáját a commissio dolga iránt, ki egy néhány urakkal személye szerint Sz.-Mihály havának 15-ik napján ide jött, másnap az udvarhelyszéki szabad népnek jobb része a szombatfalvi rétre gyűlvén, onnan ebéd után gyalogok, lovagok rendiben hármával bėjöttek, s az székház előtt megállapodtak, a városi két részből valók közül pedig a bíróval, tizedessel, notáriussal heten Erenst nevű főstrázsamesterhez hivattattak, a ki ilyenképen szólt azokhoz: Mostan kegyelmetek előtt vagyok ő felségének akár királyi kegyelmét, akár kedvetlenségét magokra várni, mivel ezen falusi nép csak az várostól vár; ha azért kegyelmetek jó példával előljárnak, és az falusi népnek azzal szándékját magok után vonják, reménhetetlen gratiáját fogják kegyelmetek ő felségének tapasztalni. Melyre a notarius másoknak is képeben így felelt: Mi velünk mgos uram a falusiaknak semmi communicatiojok nincsen, nem is volt, hanem ők a magok különös értelmektől vezetettek s velünk szándékjokat nem is közölték, ha pedig mi katonaságra adnók magunkat, nyilvánvaló kárunkra s végső nyomorúságunkra lenne, mivel mi majd mind mesteremberek lévén, az esztendőnek majd minden részeibe, minden napjainkban személyünk szerint kételenítetünk az ő felsége quantumának keresésére, házunknak tartására mesterségünket folytatni, és az sokadalmakat gyakorolni, nem úgy mint a falusi szántó vető nép, a ki munká-

jának nagyobb részét maga ott nem létében is jó eselédjei által minden hátramadás nélkül végbe vitetheti; külömben ha ő felségének parancsolatját látjuk, minden kárunkkal is készek vagyunk az ő flege kegyelmes tetszésének engedelmeskedni.

Melyre azt felelte Erenst úr: Ő felsége maga királyi kegyelmét erőszakkal senkinek nem osztogatja, ezt az katonaságot sem kívánja parancsolattal felállítani, hanem ő híveinek tetszésére hagyja, hogy így magasabb hívségeket mutassák meg, önként való jó akaratból állván ő flege ilyen szolgálatra.

Ezen közben künn a piacon egy Zsámblér nevű kapitány egy falusi embert pofon csapott, a melyre a nép oda csoportozván, nagy csiadát tett. Erenst úr hallván a lármát, kiment, de csak hamar visszatérvén, így szólította meg az városiakat: Ime látják kegyelmetek a valóságos rebelliot, az Istenért könyörüljenek magokon s magok gyermekeiken, mert bizonyára iszonyú veszedelem fogja ezen helységet követni. De a városiak az előbbeni tett feleleteknél egyebet erre sem mondtak. Több beszédjei után utoljára azt mondja Erenst úr: Ime parolámra fogadom, hogy ha kegyelmetek a város népét arra veszik, hogy ezen limitrofa katonaságra jó kedvvel reá adják magokat, a kik itt vagynak, kegyelmeteknek mindennek egyegy arany lánczot nyerek ő flegétől. Ezen szavaival az dolognak erőtlenségét nyilván megmutatta, ilyen nagy és az vargáknak sorsát, s ő neki is csak az megszerzésre is erejét felyül haladó ajándékokat igérvén, mivel az ilyen ajándékokat az királyok nem vargáknak, nem is nemeseknek, sőt mgos uraknak sém mindeneknek, hanem az kiváltképpen való nagy érdemeket tett grófi és herezegi személyeknek szokták osztogatni. Mind erre is látván, hogy az városiak előbb tett feleletektől el nem állanak, végtére azt mondtotta: Csak kegyelmetek a katonaságnak nevét magokra vegyék s azzal a falusi népnek példát adjanak, végbe viszem ő excellentiájánál, hogy soha semmi hadi szolgálatra kegyelmetek nem kényszerítettnek, hanem mind eddig, úgy ezután is azon módal élhetnek, csak az nevek léssen katona, erről azért holnap jó reggel választát várom kegyelmeteknek. Eljövén, az városházához, a kik ottan voltak, öszvegyűltek és sokáig vitatták azon dolgot, ha illenek-e ilyen színeskedéssel a falusi népet abba a nyomorúságba, a kitől most úgy irtóznak bele vonni? Semmit az egész nép híre nélkül nem tudván végezni, kiki haza ment.

Az alatt Bucov ő excellenciája a népet a tisztekkel jártatta, azoknak elméjét csendesítette, s az engedelmességre javasolta, maga is a székháznak ablakaiban olykor-olykor előfordulván a pénzt bővön hányta a nép közé, de, a mely csoda volt azon falusi emberek között, még egy sem találkozott, a ki a pénzhez hozzá nyúlt volna, sőt a kinek kalapjára, vagy boeskorjára esik is, legottan lerázza, melyen

ő excellenciája igen meg kezdett kedvetlenül, látván a népnek ilyen elszánt megátalkodását.

Még azon a napon vacsora után Erenst úr az notariust hívatta azzal a fejér hajú magas emberrel (öreg Mihály Józseffel), a kik legottan megjelenvén, így szólott hozzájuk: Az miképpen ma beszéltettem kegyelmeiteknek, készítsenek kegyelmeitek egy kegyelmes instantiát ő excellenciájához, melynek veleje ez légyen, hogy az városi limitrophia militiaához hozzá áll, mindazonáltal ő excellentiájának kegyes intézésére hagyja, ha azon szolgálattal-é, vagy az eddig valóval kívánja aztot foglalatoskodni, és én jelen lévén kegyelmeiteknek kedvek szerint való resolútiót fogok nyerni, hogy soha kegyelmeitek katona szolgálatot nem fognak tenni, azért aztot így elkészítvén, holnap 5 óraker reggel adják kezembe, hadd vigyem fel ő excellenciájának. Azok reggel 4 órára, a kiket illet, a város házához gyűjtettek, s megértetvén azokkal az Erenst úr akaratiját, egy értelemmel azt válaszolták, hogy olyan kétséges kettős útra magokat nem boesátják, tartván tudni illik attól, hogy akaratijára hagyván magokat ő excellenciájának a hadi szolgálatra ne kényszerítesse, késő lévén akkor az Erenst úr biztatásával magokat mentegetni. Az notarius azért, és Mihály József 5 óraker az Erenst úr szállására mentvén s már felkelve találván, a város értelmét általadják, a ki rövid szóval csak azt felelte: jól van! s az ablak felé fordulva azok elbocsátotta, azelőtt való nap pedig mindenkor a külső ajtóig is kikéserzte.

Buchov ő excellenciája harmadnap iiten mulatása után elment, a szászok között pedig olyan hír volt, hogy szaladásképen szaladott volna el, félvén a néptől, de ez nem volt igaz, mivel a városi népnek gyalog része a piacon két sorban állva kívánt jó útat ő excellenciájának, a székek tisztjei pedig, és az városnak több része lóháton tisztességesen késérték el a székek szélyéig.

Igy ezen úttal a város és a szék a katonaságtól megszabadulván, mind eddig esendességben élt. Ezen alkalmatossággal méltó azt észre venni, hogy a portiózó szabad nép úgy magának hagyatott volt, hogy senkinek merészsége nem volt aztot legkissebben is utasítani, de azok is oly móddal kormányozták minden gyűlésekben magokat, hogy semmit legkissebbet sem eselekedtek, vagy szólottak olyant, a mely mián a királyhoz való hiveségben vádoltathattak volna.

Buchov ő excellenciájának elmenetele után csakhamar bészállott a városba 2 compánia vasas német, még ezek iiten lévén, egy batalion gyalog német két tábori ágyúval. Ez az batalion nem tudta hová commendéroztatik, mind addig, míg a városon alól az Kuvárnál az order ki nem adatott, hogy Udvarhelyen fognak quárterlyban lenni, azt vélték, hogy valami rebellis népre vitetnek, de hogy

bészállottak, mindent békeességben, az katonáknak előre parancsolt ételt készen találván, az főstrázsamester báró Frólich, igen jó lelkű lutheranus vallású ember, legelső gondjának tartotta ő excellentiájának megírni, mely nagy békeességben, csendességben, hívségben tanálta az itt való népet. Bészállván a sok gyalogság, a lovasok pedig ki nem mozdulván, a félelmes nép végső veszedelmét várta magára, mivel úgy volt az híre, hogy az gyalogoknak bészállásával az lovasok legottan kimozdulnak, az bátrabb szívűek pedig és magok ártatlanságában bizakodók semminek egyébe nem tulajdonították, hanem hogy megjედvén a nép, inkább a katonaságra adja magát, a mind is a fennebb említett főstrázsamester arra lévén oktatta, egyszer a bírót, tizedest és az esküdteket magához hívatta, s tolmács által azt mondatta nékik: Látják kegyelmetek mely nagy és sulyos quártélyos militia vagyon a városon, gondolkodjanak s az fegyvert vegyék fel, mert ha nem eselekszik, talán a mostani is megmarad s még több is fog jóni a várostra, a melytől végső pusztulása következhetik a városnak. Megköszönvén az esküdtek ő nsgának ilyen kegyes jelentését, eljöttek, és az egész város népét egybegyűjtván, külön-külön megkérdezték, ha volna-é kedvek az ilyen mostan fenforgó katonaságra? de egy sem tanáltatott, a ki arra kívánta volna magát adni. Ezen német batalion egy néhány holnapok után másuvá commendéroztatván, helyibe szállott bé az Haller gyalog regimentiből való egész batalion, annak a főtisztje igen nagy kegyetlenséggel fenyegetőzött olykor-olykor, de a város tisztjei kitanulván természetit, valami ajándékkal mindenkor könnyen megcsendesítették, ez tovább volt félesztendőnél az városon, azután ismét bészállott egy más német batalion, a ki két hétig való mulatása után Csíkba ment, ennek elmenetele után majd három esztendeig szüntelen egy egész compania gyalog volt itten quártélyban.

Ezen jelen való dologhoz legalkalmasabban lehet toldani, hogy 1768-dik esztendőben az viceszék gyűlésén Borsai Nagy István királybírónak jelenlétében Kékkövi Ferencz procatornak dictálásából Atyhai Simó István nevű szabad ember a szék népének nevében protestált az akkorban felállítandó continua táblának modalitása ellen, a melyért júliusban mind a hárman elfogattak és Szebenbe vitettek. Borsai uram tovább való fogságától karácson előtt természeti, vagy erőszakos halál által (nem tudatik) megmenekedett, de az más kettő 5 esztendeig való rabságra sententiáztatott. 1764-dik esztendőben ugyanazon holnapban elfogattak, és Szebenbe vitetvén, 3 esztendei fogságra sententiáztatottak almási Bara Mihály procátor, és bikafalvi Benczedi György szabad ember, hogy az fennebb említett protestationak írásban való vételében eszközök lettek, úgy mint az első dictálása, a második

írása által, de ugyanesak mind a négyen megnyerték azt, hogy itten a városban legyenek tágas fogságban az itt quártélyozó regularis milicziának őrizete alatt, sőt a két elsőnek ezen hosszas üdöből is egy rész elengedettett.

Egy színes barátja a városi notariushoz mégyen egy alkalmazottsággal, s azt mondja: Notarius uram, ha valami falusi emberek jönnek ide, ne sajnálja kegyelmed egy protestatiót írni, a mint ők fogják mondani, én ugyan magam megírnám, de az én írásomat az egész szék ismeri. Reá ajánlván magát az notarius, annak elmenetele után a felesége azt kérdi: Megmerné-e kegyelmed cselekedni? A notarius azt feleli: Nincs olyan hat ökör Udvarhelyszéken, a melyért megeselekedném, de ennek most így illet felelnem, ha az falusiak ide jönnek, azoknak valóban megfelelek. De azok megváltoztatván az notariushoz menő szándékjokot, úgy vitte volt végbe azon két személy az dolgot az megírt jutalomért.

1558-dik esztendőől fogva a mostani ideig, a mennyiben kikereshettem, Udvarheiy városában bíróságot viselt embereknek, s némely személyes, és közönséges jeles történt dolgoknak lajstroma.

Az esztendő szám után a bírónak a neve, az alatt a történt dolgok jegyeztetnek fel.

1558 ba a Lutherana vallást az egész szász natio követi; állítatott fel a városnak régi privilegiuma s adatott a pecsét.

1560-ba az unitárius vallás gyarapodott Erdélyben.

1571. Gyárosfalva az városhoz applicáltatott s akkor tájban 2 esztendeig nagy éhség volt Magyarországon.

1577. Sz.-Imre nevű falu a városhoz ragasztatott.

1581. Bíró Nagy József Máté. Ekkor kezdődik az új calendarium.

1584-ben nagy éhség és döghalál Erdélybe és Magyarországon. Kezdődött a timár varga ezéh.

1586. A koresoma iránt a városnak régi szabadsága confirmáltatott.

1590-ben nagy földindulások, melyek miatt Brassóban harangszólások és házak leomlási történtek.

1591. Sok égi csudák láttatnak észak felé decemberben.

1598. Bíró Szabó György.

1613, Szopos Imreh. Az szabó, szüics és lakatos császár ezéhok kezdődtek.

1617. Szász Lukács.

1623. Lakatos Márton. Bethlen Gábor fejedelem itten volt, s új privilegiummal ajándékozta meg a várost.

1628. A szöcsök elváltak a szabóktól, s magoknak különös czéhot állítottak fel.

1630. Fogarasi Lukács. Az mészárosok társasága felállítatott.

1833. Szabó György. Erdélybe nagy döghalál volt.

1634. Csiki György.

1635. Borbély János. Öreg Rákóczi György fejedelem itten volt s az városnak minden privilegiumait confirmálta. Ismét kezdődött a eszmadia czéh.

1636. Magyar János. 1637. Lénárd István.

1638. Basa Péter. Ez bíróságában a pópista hitről a calvinista vallásra állott. Elvádoltatott a városi rend a fejedelem előtt, hogy a piacon a vásár-vámost rendetlenül szedné, és a külső embereket törvénytelenül büntetné, de feleltetvén iránta, ártatlannak találtatott.

1639. Szász Márton. A nagy szárazság miatt nagy drágaság következett Magyarországon.

1641. Kertész András. 1643. Szopos István.

1644. Nagy döghalál volt Magyarországon.

1646. Gáspár András. Lett a két relegión valóknak egyezése, a bíróság és esküdtség iránt.

1649. Kertész András. A vásárvám iránt a városnak szabadsága confirmáltatott.

1650. Rettenetes köesők szerte-szélylyel vadnak.

1651. Lénárd István. 1654. Máté Péter. 1656. Szabó István.

1657. Kertész András. Bornemiszsza Susánna a vár biradalmába beiktattatott.

1658. Máthé Péter. A tatár Erdélyt rabolja.

1660. Szabó István.

1661. Új üstökös csillag láttatott az égen és pestis volt az városban.

1662. Ali basa járásakor megégettetett a város.

1663. Kertész András.

1664. Máté Péter. 2 esztendőben üstökös csillag volt.

1665. Csiki Miklós.

1671. Német Szöcs Péter. A bíró az esküdtekkal együtt Ebesfalvára vitetett rabságra a várhoz való szolgálat mián. (Lásd a várhoz való szolgálatról.)

1675. Szopos Márton. 1677. Csiki Miklós.

1679. Bándi Ferencz. Erdélybe nagy döghalál volt.

1680. 2 esztendőben nagy üstökös csillag volt.

1681. Szeles Balázs. A földindulás Brassóba harangszót szerez, és a Duna sok falukot elhord.

1683. Bándi Ferencz. Felállott a kalmár társaság.

1684. 1686. Fodor Márton.

1688. Nyerges Márton. Készítettett a gyepűknek régi lajstroma.

1690. Fodor Márton. } Iszonyú sok sáskák voltak, a

1691. Gáspár István. } melyek sok károkat tettek helyen-

1693. Szőcs Ferencz. } helyen.

Ifjú Rákóczi György fejedelemnek Lengyelországra való menetelekor a város a táborra 12 vágó marhát kételenítettett kiállítani, a melynek az árával mindeddig adós volt. Ebben az esztendőben újra parancsoltatott, hogy Csík-Szeredával egy tábori szekeret hat ökrrel, két béressel állítson ki, a melyek mián kételenítettett a malmot zálogba vetni a jezsuitáknak; a szekér és az ökrök a Veterani veszedelmekor mind elvesztek.

1694. Kovács Mihály. A farsangi sokadalomkor Csíkra kiűtött a tatár, mivel pedig a nagy hótól nem jöhettek előre, egy sereg lovat hajtottak ki, és azok által vert úton indult meg; a sáncz körül a passuson estve az őrizők a kalibájukban tűznél töltvén az üdőt, egy tatár az ajtón bényitott reájok, és az őrizők közül egy gyanítván, ki legyen s megijedvén, a kalibának hátulsó felén kibújt, s elszaladván, jó reggel, úgy mint sokadalom napján Szeredába érkezvén, némely ismeretes nemes embereknek beszéllette a dolgot, azok s mások, a kik hallották, csitították s hogy lármát ne indítson, feddették, de az esküvéssel is erősítvén s tovább is folytatván a beszédet, legottan nagy lármával a felesíkiak futnak lefelé, kiáltván, hogy a tatár rabolja a felesíki népet, s így valóra válván azon embernek tréfára vett beszéde, a sokadalmi nép, mesteremberek, kereskedők, a mint már kirakodtak volt, mindeneket ott hagyván, elszaladoztak. Ezt azért hozom itten elé, hogy még azon a napon dél tájban az a hír, és az futó nép ide is elérkezvén, oly nagy bojdulás volt az városban, hogy ha a várbeli commendás okos igazgatásával a népet meg nem tartóztatta volna, mind elfutott volna Segesvár felé. De ugyancsak a tatárok a somlyai deákoktól és némely megbátrodott földnépétől Szeredától visszaverettek. Ekkorban a pajta mellé egy faluban elrejtette volt magát egy ember, a ki látván, hogy megunt gonosz feleségét a tatár maga előtt hajtáná, így sohajtott magában: hajtatár, tatár, ha tudnád, kit viszs, bizony nem kapnál úgy rajta!

1697. Magyar János. Pap Ferencz nevű városi ember magát felakasztotta, észre vévén a felesége, egy szomszéd aszszonyával levágta, annak módja szerint elnyújtóztatta, harangoztatott, tisztességesen el is temettette, csak kevés üdő múlva valami okból megboszosztotta azon szomszéd aszszonyát, a ki legottan a dolgot kihirdette, megértvén, s jól kitanulván a magistratus az esetet, a

testet a sírból a hóhér által kiásatta, s lófarkon az akasztófa alá húzatta, s ottan temettette el, a feleségét pedig nemesak itten való lakástól, de csak a városba való bójárástól is eltiltotta.

1698. Szőcs Ferencz. Ez utoljára igen káros bírása lett a városnak, sokat czimborált a fejedelem udvarbírájával a várhoz való szolgálat iránt, egyszer a többi között annak az házánál a maga lábára békót vettet, s azalatt a polgárral az esküdteket oda gyűjteti, maga az asztal szegeletinél ülven, kérdik az esküdtek: Miért hívatott kegyelmed, bíró uram? Megesördítvén a békót Szőcs Ferencz, azt mondja: Erre la! Tudván pedig már az esküdtek fondorkodását, éppen meg nem ijedtek, hanem a többi között Nagy Márton csak azt mondotta: A kivel felvetteted eb lelkű, avval igen levettesd, mert mi le nem vetjük s eljöttek. Az udvar bíró is szabadon boesította, de ugyancsak annyira vitte tökéletlensége, hogy nála tartatván a város peesétje, azalatt levelet adott a város nevében, mintha a várhoz való szolgálatra újra köteleznék magát az város, mely mián azután sok búsulása volt az városnak. Bíróságában a város adópénzével megindult egyszer Szeben felé, de Segesvárat a pénzzel keszkenyőt vett, s Küküllővárra vitte a sokadalomba, hogy ottan eladja, s a nyereséget magának tartsa; úgy esett pedig, hogy a keszkenyő mind rajta maradt, s ide haza hozta. E felől az város semmit nem tudott, azalatt a sok adósság mián a jószágából is kifogyott s Bethlenfalvára ment ki lakni. Az executio csakhamar elküldtetett az adóért, s akkor tanolta ki az város az Szőcs Ferencz keszkenyő vásárát, s hogy az executioval a summa ne szaporodék, bikafalvi Lukács Istvántól kért annyi pénzt, a melyet a meddig megfizethette, nyári dologgal interezte, semmit Szőcs Ferenczen nem kaphatván.

1699. Csiszár Márton. 1701. Magyar János. 1702. Szabó Tamás.

1705. Magyar János. Ez a maga dolgaiban igen practikus ember volt, a többi között csak egyet hozok elő, a mely mián mind a czéhből kivettetett, mind az városból elmenni kételenítettett, mivel itten továbbá a mesterséget nem úzhatta. Sz. István napi sokadalomra megindul egyszer Küküllővárra egy fakó kanczán, a dánosi réten egy jóforma pej csitkó a kanczához ragaszkodik, s épen Küküllővárig mégyen velle. Holmi szászok kérdik a sokadalomban, ha az csitkó eladó volna-é? Áruba ereszti a csitkót Magyar is el is adja. Kérdeztetvén pedig a szászoktól: hova való volna? Kalánfalvának mondja magát. Csakhamar nyomába jutván a károsok a csitkónak, megtanálják, meg is törvényezik. Amaz nyavalyás megindul erre felé, s Kalánfalváról tudakozódik mindenütt, de sohult még híret sem hallja azon falunak, hanem Keresztúrat egy bizonyos embernek voltaképen megbeszélvén, s az vásáros ember-

nek személyét, maga viseletét s mesterségét (mivel úgy tapasztalta hogy szőcs lett volna), a mint tudja, kimagyarázván, ide Udvarhelyre igazították, hogy itten puhutólódjék olyan ember felől, a mint hogy ide is jó. Már valamit de igen gyengén sajtított volt meg Magyarai a esitkő keresés felől, kálvinista lévén pedig, midőn egykor a templomból kijőne, idegen embert lát a köbölnél (így!) állani, s jól megszemlélvén, megisméri, hogy az az szász volna, a ki tőle a pej esitkőt Küküllőváron megvette volt, holmi fogott szín alatt azért a templom előtt mulatozván, hogy az nép mind eltakarodik, ő is megindult s sántálva a szásznak köszön. A szász személyében reá gyanítván, távul utánna nyomoz, és az lakó házához (lakott pedig Botos-utczának az alsó végében az oláh pap mellett) szemmel békiséri, onnan a bíróhoz megyen, s annak a esitkő miatt szenvedett sok bajait előbeszélvén, azt mondja, hogy itten épen olyan embert látott volna, mind az volt, a kitől megvette, csak most sánta volna, akkor pedig nem lett volna, s meg is jelenti hogy hová kísérte volna bé a szemével. A bíró gondolván, hogy annál az háznál olyan sánta ember nem laknék, a szászszal oda megyen, a szász jobban megnézvén s valójában megismervén vásárló társát, erősíteni kezdi, hogy attól az embertől vette volna a pej esitkőt. Magyarai is hirtelen nem tudván mire fogni, előbb nevetséggel kezdi beszélteni, miképpen ragaszkodott volna a pej esitkő az ő fakó kanczájához, de végtére valóra látja változni a tréfát, mert törvénybe idéztetvén, minden kárát, fáradságát az szásznak meg kellett fizetni, azután mint színes tolvajnak a ezéhből kimenni és az városból kitakarodni.

1706. Péter Márton. 1707. Szeles Imreh. 1708. Fodor András.

1709. Nagy porezio volt a székbén és az városban.

1710. Sánta Ferencz. 1711. Szeles Lőrincz. 1712. Csíszár Márton.

1713. Nagy Márton. A kurucz háború végképen lecsendesítvén, de még Rákóczi Ferencz életben lenni hallattatván, azért valami új háborúnak félelmétől tartván az ország, a Székelységen a fegyvert mind elszedette, halálos büntetést tévén fel mindennek, a ki elé nem adná. Gyergyóban egy ember igen szép pár puskájától magát megfosztatni sajnálván, a csürnek szalma fedelébe aztat elrejtette, de kinyilatkozván, azon ember elfogattatott, az fegyverek és más dolgok iránt pedig ide Udvarhelyre ezen esztendőre militaris és provincialis commisso rendeltetvén, a militia mellé egész Székelységről a főbb főbb tisztek ide gyűltek, a kik által azon szoros parancsolatot általhágó ember (másoknak is példájára) halálra sentenziázott, de a hóhér, a ki végbe vigye, nem volt, hanem egy ezellengő czigányt melléje állítanak, hogy felakaszszza, annak az földes-

ura is itten lévén szólani kezd a hadi tisztnek, hogy az ő jobbággyával ne akasztassák fel; a hadi tiszt azt feleli: ez uram hamar megleszen, azután haza mehet, és olyan jobbággya lehet kijednek, mint eddig volt, s ugyanazon czigány által a híd végénél egy horgas fűzfára akasztatott fel.

Ugyanezen esztendőben Sz. Imreh-utezában a sopronyi Kovács György (alias György deák) házában lakott egy Kászoni Tamás nevű ember, ugyanazon fedél alatt, a hátulsó házban lakott egy özvegy aszszony egy dudás fiával együtt, az ifjú legények sokszor oda gyűltek, s mint ifjak sok csintalanságot vittek végbe, és sok nyughatatlanságot okoztak Kászoni Tamásnak, a melyen egyszer nevezetesen Aprószentek napján estve megboszszankodván Kászoni Tamás, az ajtajára mégyen az özvegy aszszonyoknak, szídni, pirongatni kezdi az odagyűlt ifjúságot, és az dudás legényt, az aszszony egy pálczával hozzá üt, Kászoni Tamás ütni, s taszigálni kezdi az aszszonyt, ennek a fia pallosra kap, s úgy vágja Kászoni Tamást, hogy harmadnapra meg holt a seb mián.

1714. Fodor András. Azon dudás legény pedig az anyjával együtt elfogattatván s az városi forumon halálra sententiáztatván, így expediáltatott: előbbszer az anyja fia láttára a hóhér által perengérbe megcsapattatott, azután a fiúnak az anyja láttára feje vétetett, s úgy igazítattott ki a városból az aszszony.

1715. Szász Ferencz.

1716. Szabó Márton. Az jésuita superior házából (szobájából) elveszett 20 tallér, gyanakodott a superior egy kanesal asztali inas deákra, a kit mint bízott eselédit némelykor a kulcsesal holmiért maga is felküldött a szobájába; eztet azért szoros őrizet alá tétette, s szigorán tartván, sokszor korbácsesal vallatta; a kocsis volt ide való Farkas Gábor nevű ember, és ezzel kínoztatta ezen gyanús ifjat, a ki szörgyűképen való kegyetlenséggel is kínoztta, mert esatogó hideg télben kikötöztetve hideg vízzel öntözte, azután kímületlenül újra korbácsolta szüntelen kiáltozván: Add elé a papok pénzét! De az minden kínoztatások között is soha magát bűnösnek nem vallotta. Már újesztendő naphan kiment volt a szolgálatból Farkas Gábor és a maga házához szállott volt. Az papok borára viselt gondot a kis iskola mestere (a ki világi deák volt), sokszor tapasztalta, hogy az hordók és az edények nem úgy vagynak reggel, a mint estve elrakogatva hagyta, sőt hogy a bor is fogyna; egykor azért berekeszkedik a pinczébe s hát késő estve csak megnyitják az ajtót s egy ember bėjöven, egy vízhordó kártyából egy gyujtott gyertyát kivészen s az hordók felé indúl; megismeri a mester, s legottan reája is ugrik, de amaz csakhamar kivájván magát a kezéből, kiszabadúl, a kártyát a gyertyatartóval együtt ottan hagy-

ván elszalad. Másnap jó reggel, a mikor a nép templomba szokott menni, igen beszél a templom előtt ezen dolgot s igen csudákozik a nép rajta, nevezetesen Farkas Gábor nagyon álmélkodott. Az mise után azért a superior, a kik jelen voltak, a megye esküdteit behivatja, a dolgot azoknak általadja, s az mesternek szavára Farkas Gábort kijelenti, a kártyát és az gyertyatartót eléteszi; az esküdtek ezért eléhivatják a Farkas Gábor anyját, és azt kérdik: ha ismerné-e azon kártyát és az gyertyatartót? Az az gyertyatartót saját magáénak mondja lenni, de az kártyáról semmit nem mond; cseres lévén pedig az kártya, és az Farkas Gábor szomszédjában varga mesterember lakván, az is felhivattatik, a ki a kártyát magáénak mondja lenni. Így Farkas Gábor csakhamar kézre kerítettén, s ugyanott a papok házánál fogságba tétetvén, sok lopásait önként megvallotta, nevezetesen, hogy az felyül említett 20 tallért is ő vitte volna el, adventi reggeli misekor a superior templomba lévén. Egy darab ideig úgy tartatván, mivel a papok criminalis törvényt ellene nem indíthattak, sem a világi külső tisztnek által nem adhatták, elbocsáttatott, szökött hír kerekedvén utánna.

1717. Szeles Imreh. 1718. Sánta Ferencz.

1719. Szeles Lőrincz. Húshagyó kedden este öletett meg Varga Mihály nevű ifjú legény, nagy gyanú volt, hogy kálvinista deákok által, mely mián ezek közül egy néhányan el is fogattatak, azok tudni illik, a kik az eset után mentek bé a collegiumban, de hosszas törvény után mind megszabadultak. Való ugyan az, hogy azok voltak fő indítói, s folytatói a veszekedésnek, hanem Varga Mihály háttal kezdvén visszamenni a Sigmond Márton házához (melyben most Zakariás János lakik), a kis kapu küszöbiben megakadván, hanyattá esett, s akkor üttetett halálosan mejjbe, azalatt hallatott ilyen szó: Megadam az ilyen adta deáknak. Több okkal együtt ez igen megkönnyítette a deákok dolgát, annyival is inkább, hogy az akkori bírónak a szolgálja a veszekedésben ottan lévén, azon az éjjel úgy elment az városról, hogy soha híre se hallatott, azért a felyül mondott szókra nézve erre ment a gyilkosságnak nagyobb gyanúja. Eddig az esztendeig a professor a pap mellett lakott, de hogy jobb móddal viselhesen gondot a collegiumra, megesterlívén Dosa Mihálylyal a jószágot, épen a collegium mellé jött lakni.

Ugyan ebben az esztendőben volt itten is a pestis, melyet az öreg emberek második pestisnek hívnak. Drágaság és éhség is nagy volt.

1720. Szeles János. 1721. Csiszár Márton. 1722. Nagy Márton.

1723. Szász Ferencz. A földvári tömlöczből elszökvén egy Barcza-magyarósi Dotz György nevű híres tolvaj, ide Udvar-

helyszékre vetődött, s csakhamar megtudván az brassai tanács, utána nyomoztatott, hogy elfogattassék, de oly parancsolatot adott az embereknek, hogy az városi *jurisdictio* alatt fogják el, és adják a városi magistratus kezéhez, tartván attól, hogy ha a szék kezébe adatik, valami nemes ember pártját fogja (mivel ifjú jó forma ember volt) és megszabadúl. Elfogattatván azért a városban és a törvény kiszolgáltatván ellene, érdemlett halálra *sententiáztatott*, és felakasztatott.

1724. Két feslett életű aszszonyember két-két gyermekeiket megölvén, s hogy tejekről meg ne ismértessenek, alattomban kutya kölykeket szoptatván, a széktől elevenen tövis közé való eltemettetésre *sententiáztatott*, úgy is temettettek el a Kuveron az akasztófa alatt. Eztet olyan emberektől hallottam, a kik jelen voltak.

1725. Szeles Imreh. 1726. Czikmántori Márton.

1728. Szeles János.

1729. Nagy Márton. Ez az ember a régi jámborok féle, minden deákság s írástudatlan lévén, a természeti igazságokat úgy szerette, hogy aztat minden emberi tekintet nélkül akárhol is ki merte mondani. Hogy írástudatlan volt, és az gróf Gyulaival való törvények folytatására el nem mehetett, az arra választott követeket sírva késerte ki az városból, s úgy búcsúzott el tőlök: Én nem vagyok arra való, hogy ebben az dologban az haza mellett fáradozzak, hanem itthon imádkozom, hogy az Isten tikteket segítjen meg.

Egykor a többi közőtt az ország gyűlésre Szebenbe a regallissal a város részéről deputatusnak elküldetik, s ottan az néki rendelt szállásra bészállván, olykor olykor éjjel felkölt, s tüzet gyújtván, annál töltötte az üdőt; szemlélte ezt az szászné sokszor, egykor tehát felkél az ágyból s Nagy Mártonnak az ingén megrándítván, az ajtón ki mégyen; de ő nem gondolván a szászné kimeneteléről, csak azon helyben kornyadozott; egy üdő óta vártatva bemégyen a szászné, Nagy Márton alól kirántja a széket, s Nagy Márton hanyatta esik. Reggelre kelve legelőbbszer is megbeszéli a történetet nagy Ugron Jánosnak, a szék részéről való deputatusnak, az az ország házában minekelőtte egyéb dologhoz fognának kihirdeti, úgy hogy némely urak, csak azért is, hogy azt a dolgot maga módja szerint maga beszélje elé Nagy Márton, ebédre is elhívták, és Ovidiusnak verse szerint: *Haec fuit in toto notissimo fabula regno.*

Lakott az Alsó-piacz-utezában a Küküllőre bemenő út mellett s megházasodván, a kálvinista vallásról a pápista hitre tért leányt vett volt el, de gyanakodott a feleségének valóságos megtérésén, egykor tehát utána vigyáztván, látta hogy a kálvinista templomba mégyen; visszatér Nagy Márton, s a szekérben a kerekeknek mind kiveri a falát, a feleségének lábáját, ágyleppit (így!) s egyéb minden portékáit a szekérre kirakja, az ökröket eleibe fogatja, s hogy a felesége

a templomból haza mégyen, felülteti a szekérre, s az apja házához küldi, azután jó embereknek közbenjárására s az feleséginek maga szoros lekötésére vészi vissza.

1730. Szabó Márton. A piacon a városháza mellett lévő kőháznál egy néhány német, és olasz kannás legények mulatván, egyik közülök a csűr tetejére egy szarkához lő, a folytás tüzesen maradván, csakhamar lúngot vet, melylyel azon sorban egy néhány jó gazdának minden mezei béhordott takarmánya füstbe ment, az kannás legények az jezsuitákhoz szaladnak, s úgy menekedtek meg vétkes gondatlanság mián esett bűnöknek büntetésétől.

1731. Szeles Márton. 1732. Czikmántori Márton.

1733. Keresztúri Pál. 1734. Szász Ferencz. 1735. Szeles Lőrincz. Ez az emker ezelőtt egy néhány esztendőkkel Szebenbe az országgyűlésére a regalissal elküldetvén, s ottan a rendelt házhoz beszállván, egy világtalan öreg száaszt talált, a ki megtudván honnan való létét, az itten való régi timár mesterekről, névszerint Szeles Balázsról kezdett kérdezősködni. Hogy nem ismertem volna, felelt Szeles Lőrincz, mivel az én édes atyámmal testvér volt, s kis koromban magam is nálla laktam. S hát te vagy-e Lőrincz? úgy mond a vén szász, s tovább így szöll: Szeles Balázs a pusztán való szénafűvinek a gyepűjében való vadalmafa alá, mikor mesterlegény voltam nálla, velem tett volt el egy fazék pénzt, vajon megtalálták-e az atyafiai? Szeles Lőrincz akkor csak azt mondotta, hogy semmit nem tud felőle. Haza jöven pedig legelső gondja volt, hogy Szeles Jánosnak, maga testvéreinek, úgy a mint a vén szász beszéllette, általadja a dolgot. Hallgatta András, Szeles Jánosnak a fia, a ki még azon estve Simon Andrással, magához hasonló üdejű mesterlegény barátjával a mondott helyre menvén, ketten ásni kezdik, ásás közben pedig a Falbük szélyiben az ökör csorda irtóztatóképen bögni, s mintegy ordítani kezd, a Kerek-esere felől a varjak nagy kározással seregenként arra felé repülni s a fa körül hozzájok csapdosni, a mely akár való, akár csak képzelt rettenés volt is, de ők ámbátor a fazakat megfogták s kiemelni is akarták, még is úgy megirtóztak hogy futva szaladtak a város felé. Eztet mind Szeles Andrásról, mind Simon Andrásról magoktól így hallottam, s mind gyanakodtak is egymásra, mert Szeles András azt tartotta, hogy azután Simon András kiment egyedül, s ő vette ki a pénzt, Simon András is ezt tartotta Szeles András felől. Szeles Balásznak holta után pedig az az szénafű hely ment volt Varga Márton birtokába; másnap azért Szeles Lőrincz, Szeles János hírt adnak Varga Mártonnak, s az hely felé indulnak, s oda érkezvén, megásva találják az fa alját, s látják is, hogy a fazék kivétellett. Kitétszik ebből a régi jámboroknak igaz tökéle-

tessége és szent együgyűsége előbbszer, hogy Szeles Balázs nem kételkedett az idegen szász legénynek lelkeisméretiben; másodszer, hogy az az szász maga azt a pénzt, vagy akkor mindjárt, vagy azután is akármikor ki nem vette, s el nem vitte; harmadszor, hogy Szeles Lőrincz is megtudván, egyedül nem kívánta alattomba magáénak tenni, hanem azt testvérével közleni akarta; negyedszer, hogy ezek ketten is Varga Márton, a kinek már birtokában volt az az hely, nem ügyekeztek abból nem részesíteni, holott lett volna módjok annak híre nélkül is kikeresni, jóllehet mind ezen jámbor tökéletes együgyűségekkel is hozzá ezek nem juthattak, hanem más vette kezéhez.

1736. Csíszár Márton. 1737. Szeles János.

1738. Simon Mihály. Az Bethlenfalvi-utczában egy háznál egy kálvinista deák töltött puskáját igazítván, egy aszszonyembert úgy meglőtt, hogy mindjárt megholt. Ismét a piaczszerben egy Pivadanus katonát egy Gilányi katonája meglőtt.

1739. Szabó Bálint. 1740. Horváth Miklós. 1741. Gál Ferencz. 1742. Szeles Márton. 1743. Szabó Bálint. 1744. Szeles András. 1745. Fazakas Sigmond. 1746. Szeles András. 1747. Horváth Miklós. 1748. Gál Ferencz. 1749. Daróczy Ferencz. 1750. Szeles Márton.

Következnek az ő felségitől diplomatische confirmáltatott bírák:

1751. és 52. Szeles Márton. 1753. Daróczy Ferencz. 1754. és 55. Szeles András.

1756. és 57. Karsai István. A második esztendőnek első kántorán meghalálózván, Kolozsvári Mihály töltötte ki az esztendőt.

1758. és 59. Daróczy Ferencz. 1760. és 61. Kolozsvári Mihály.

1762. és 63. Zsombori Mihály. (Lásd a 9-dik részben.) 1762-be házasodott meg az atyám 29. Augustusban. 1763-ba márcziusba jött Udvarhelyre lakni. 1763-ban 15. Juniusba születtem szerda nap, az orosz lány jegybe, Jupiter planetában, 11 és 12 óra között étezaka.

1764. és 65. Takács Dávid. 1766. Szabó István.

1767. Sz. István havának 24-dik napjára viradólag olyan hideg volt, hogy Homoródban hóharmat s jég is látszatott.

1768. Kolozsvári Mihály. Sz. Jakab havának 12-dik napján lett igen nagy égi háború, nagy zápor, sűrű menykőhullás, a pápista parochialis toronyba a menykő beütött, a nagy gombon felyül való sípját megszagatta, a kik barangoztak, azok közül hármat megölt, hetet úgy a földhöz vert s megrontott, hogy érvágással is alig jöttek meg, ugyanakkor a mezőben a téglacsúrnél egy ökröt megölt. Ismét

ezelőtt kevés esztendővel jött volt ide Ebesfalváról egy László Sámuel nevű ötves mesterember, feleségével, gyermekeivel együtt, a ki eleintén igen szegénynek látszatott, de mind maga, mind feleségének sok fáradozásai, kereskedései után úgy megvagyonosodott, hogy másnak is pénzt adott ki interesre, ezelőtt való esztendőben pedig a kálvinista professornak belső kamarája éjjel felverettetvén, mintegy 300 forint elveszett onnét, azért gyanú esett, hogy azt a pénzt ő lopta volna el, s avval gazdagodott volna meg. Az collegium euratoraitól el is fogattatott, és pereltetett, de egyéb semmi bizonyos ellene nem álltathatott a törvényben is, hanem hogy ezelőtt szegény volt, s mostan olyan gazdag; függőben tartatván pedig a törvény, kezesség alatt szabadon bocsátatott. Ebben az esztendőben sz. kereszt felmagasztalási sokadalomra Keresztúrra lévén a felesége, egy városi embernek 12 forintot ad kölcsön egy fazékkal, s haza jövé a felesége, annak mindjárt által adja, a ki ilyen szókkal ijeszti meg őtet: No átkozott, eddig is azért perlettek a collegium pénze mián, hogy aztat gondolták, hogy sok pénzed vagyon, immár valóban reád bizonyosodik a gyanú. Azalatt a felesége holmi fejeér gunyáját szappanyozni kezdi, s azt mondja az ura: Szappanyosd szépen a ruhát, mert vasárnap sok ember fogja a házatat meglátogatni. Ez volt pénteken. Szombaton reggel 8 óra tájban egy garas ára egérkövet vásárol, haza menvén, megtöri, italba készíti, s megiszsza. Veesernye tájban igen kezdett kínlódni, sötétüléskor épen halálozni, a doctort ekkor megtalálták ugyan orvoslása iránt, de ez értvén állapotját, lehetetlennek mondtotta lenni akár micsoda eszközökkel való orvosoltatását, mivel immár a méreg egészen elrontotta belső részeit, s 10 óra tájban nagy kínlódással meghalt, és mint magának világos gyilkossa, vasárnap estve sötétbe a ezigányok által a Kúvar oldalában eltemettetett, a kiket némely jóakarói fogadtak volt, hogy épen hóhér kézbe ne ferojjon. Mikor pereltetett, nem tudván magát egyébbel menteni, ilyen szókra fakadott: a hóhér kezétől soha meg ne menekedjem, az Isten lelkelemnek üdvösségét soha ne adja, ha eselekedtem, vagy akármi legkisebb részem is volt abban a dologban; így halván pedig meg és temettetvén el, némelyekben a gyanú még inkább megerősödött, mivel azon magára mondott átkot majd mind a két részbe beteljesítve látták. Megmaradott felesége semmit nem le hagyván szokott kereskedéséből, sokszor kételenítettett ilyen vagy hasonló szókat hallani: tunya dolog a collegium pénzből bővön kereskedni, de esendes elmével mind elhallgatta.

1769. Kolozsvári Mihály.

1770. Szöcs Orbán Dávid. Kezdettem iskolába járni.

1771. Szöcs Orbán Dávid. A sok esőzés után Sz. Jakab havának 18-dik napjára viradólag, és azon az napon az egész ország-

ban, úgy itten is olyan nagy áradások voltak, a milyenre soha csak hírül is sem emlékeznek az emberek; a Varga-patak a Dóczy-dombjának majd a közepéig, és a felső piacznak szélyéig dugúlt volt fel, a szombatfalvi réten ekkor estek a hídon túl azok a nagy szakadások, a Küküllő a téglacsúrig ment volt ki.

1772. Kassai Márton. Ez az esztendő emlékezetes itten történt négy erőszakos halálról, tudniillik előbbszer a muszka és a török között indított háború előtt sok örmény, zsidó, sőt boérok is Moldovából, Havasalföldéből Erdélybe átaljvén, azok közül egy néhányan itten is tartottak szállást, de midőn vissza kezdettek volna költözödni, egy jámbor, testében nyomorék zsidó Boldogasszony havának 30-dik napján a Szarkakő útjában megöletett. Másodsor: ide való Zója György nevű városi ember Böjtelő havának 17-dik napján nyársba vonattatott. Ez ugyan idevaló beesületes jó gazda embernek Zója Istvánnak volt a fia, a ki maga is megházasodván, hogy magára költ, igen serény, jó gazdának, s szolgálatra való embernek mutatta magát, de mit gondolván, lassan lassan a marháit eladogatta, az életén való épületeket pusztulni kezdette engedni, csodálkoztak rajta, hogy annyi marháiból kifogyott, az élete úgy elpusztult. Ebben az esztendőben volt nála quártélyban egy Fülöp Péter nevű verbunkos katona, a kit a magához hasonló erkölcsűnek álitván lenni, (így!) annak holmi szándékát ki nyilatkoztatta, nevezetesen a felyül említett zsidónak (a ki csak a szomszédságában tartott szállást) sok török tallérait tapasztalván, sok ízben ügyekezett annak elkuporítására, de módja sohasem adatott gonosz szándékának végbevitelére; a quártélyossa elcommendőztatik Etédre a sokadalomba verbuálni, elmenetelekor azt mondja neki a gazdája: Fülöp mikor visszajössz, más hírt hallasz a zsidó felől! Azalatt a zsidó meg is ölettetik. Az katona haza jövén Etédről, s értvén az zsidónak azalatt való megöletését, megmondja tisztinek, Kovács nevű hadnagynak a gazdája szavait, mikor ő Etédre indúlt volna, több más olyan dolgokat is beszél, a melyekből igen nagy gyanú esett Zója Györgyre a gyilkosság iránt, a mely mián el is fogattatott; öregbítette a gyanút az is, hogy a mely nap a zsidó megöletett, a Csereháton, a Kerekcsere mellett a verőfény oldalán fejszével láttatott a Szarkakő felé menni. Elfogattatott pénteken, úgy mint 7-dik februáriusba, akkor nem hogy félelmet mutatott volna, de sőt igen megbízva s nevetve viselte magát; szombaton, s vasárnap is mind estvélig igen bátron volt, úgy, hogy ártatlannak álitatván lenni, sok jó emberek találkoztak, a kik kezesség alatt a fogságból kivegyék, hanem vasárnap estve olyan szókat kezdett mondani, a melyek a gyanút valósággra kezdettké hozni, és így szorosabb őrizet alá tétettetvén, fiscalis kereset alá adatott. Az törvény közben megvallotta, hogy sok ízben pró-

bálta az zsidónak szállására menni, de a gazdája kutyaíttól nem lehetett, azért a kutyaíttak egérköves húst is adott, a vasvillájának az egyik ágát eltörte, a másikat horogmódra meghajtotta, hogy az ablakon a zsidó általvetőjét kihúzhassa, de arra is nem adatott soha jó mód; utoljára megtudván mely nap mégyen el a zsidó végképen a városból, annak megindulása előtt, mintegy két órával maga is megindult, és úgy elejét vévén, a Szarkakő útjában megvárta, a hol is elérkezővén a zsidó, a fejszével föbe ütötte, a zsidó visszafordítván a lovát, egy vak útra hajtotta, s ottan a lóról levervén, holt elevenen hagyta, az általvetőt kirázta, s azalatt valami szekereket hallván felyűlről béfelé jöni, ottan nem mert mulatni, hanem egy selyem virágos szoknyával serényen eljött; hozzá adta azt is, hogy ha az zsidó visszafelé nem tért volna, olyan jó módja nem lett volna megölésére, mivel ha kifelé fogott volna, mind az lova jobban mehetett volna, mind a szekerek hamarabb érkeztek volna. Több más gonosz cselekedeteit s szándékait vallotta meg minden erőltetés nélkül, nevezetesen, hogy a collegium pénzét is ő lopta volna el, a mely mián a felyebb 1768-dik esztendőben magát László Sámuel megölte. Az Ádám Márton házára kétszer ment éjjel, egyszer ugyan keveset kaphatott, de másodszor hír esvén, elszaladott. Egy esürt a Malom-utczában meggyújtott azért, hogy az Ádám Márton az tájban lakván, ha Ádám Mártonnál oda mennének az vejek házának oltalmára, ő azalatt az házát felverhesse. Volt Bikafalván egy gazdag atyafi, ennek az házát ilyen formán akarta felverni, hogy a falu végén egy épületet meggyújtson, s ha az atyafia oda mégyen, ő addig az házát felprédálja, az hom maradott öreg aszszonyt pedig, ha úgy kívántatik, megölje; erre két társat is szerzett volt magának, de midőn mentek volna, szép holdvilág lévén éjjel, némely ismerős szekerekkel találkoztak, a melyen megboklósodván (így!) az társai, feltett szándékjának végbevételétől elállottak, azt állítván, hogy bizonyosan a gyanú reájok valósdónék, ha szándékjokat olyan cselekedettel végbevinnék. Voltak több más gonosz cselekedeti is, a melyek a felyűl leíratokkal együtt méltó halált okoztak neki. Nagy híre volt, hogy az zsidónál feles török tallér lett volna, midőn megölettetett, a mely mián mind halálig sokat faggattatott s kínoztatott, de ő csak azzal mentette magát, hogy nem látta, mivel ideje se volt, hogy kereskedjék, hallván az közelgető szekerek zörgését, minden kínoztatásaiban semmi változásnak jelét nem mutatta, tüzes fogóval esceinek, ujjainak s más részeinek esípdesései között a pap után az inádságot fennszóval minden félbeszakadás és rebegés nélkül mondotta, sőt látván, hogy az pap a nagy kínoztástól iszonyodnék, azt mondotta: ne féljen semmit tiszteletes uram, csak imádkozzunk; midőn az ágyéka kívágattatott, a nyárs a testébe veretett, semmi jajt nem mondott; érezvén pedig

hogy a nyárs szívét nem érte, azon reménykedett, hogy húzattassék vissza és igazíttassék úgy, hogy a szívét hadd sértse meg, mert így sokáig fogna kínlódni, de meg nem nyervén, érezvén azt is, hogy az bal vállán fogna kijőni a nyárs hegye, arra fordítván fejét, midőn meglátta a nyárs hegyét, azt mondotta: kijött immár! és így felállítatván egész nap beszéllett, az embert, a ki oda ment, megismérte s név szerint megszólította, nevezetesen pedig azon könyörgött, hogy valaki lőjön a fejébe, ne kínlódjék sokáig; estvéledvén az idő és sötétülni kezdvén, az ott mulatozó népnek azt mondotta: immár késő üdő vagyon, menjenek haza kegyelmetek! és így ott hagyattatván, másnap virradólag halva találtatott.

Harmadszor Oláhfaluból származott, Lengyelfalvára vetődött, és ottan elődött András Péter nevű legény ezen esztendőben szeptembernek elején kerékbe töretett, ilyen eset mián: Volt Lengyel falván Simo Sigmond nevű ember, ez augusztusban egy erdős bokros helyen megölettetve találtatott, találtatott körüllette egy paraszt páleza bot, ezet magokhoz vévén az emberek, puhutolni kezdetek utánna, hogy ki ismérné azon pálezát; találkoztak legottan sok inas gyermekek, a kik jól reá ismértek, és bizonyosan az András Péter pálezájának mondották lenni; mely világos gyanúra elfogattatott, és ide a városba a tömlőezbe hoztatott; vizsgálatni kezdetvén, minden kínoztatás nélkül a dolgot e képen vallotta meg: Sokat unszolt engem Piros Boricza a Simo Siga felesége, s sokszor pénzt is adott, hogy valamiképen az urát megölném, végtére társúl szerezte nékem Hegedűs Miskát, s véle tanácskozáván, ilyen módot tanáltunk benne; megkötötük egyik ökrét Simo Siganak azon bokros helyben, és én a házához mentem, s megjelenttem, hol van az ökre, nékem kenyeret s túrót adott, azután ketten el is indultunk, az helyre érkezvén úgy ütöttem föbe, és ketten Hegedűs Miskával addig vertük, a míg megholtnak gondoltuk lenni, de ugyan csak másnap napkelet előtt újra oda mentünk, és látván, hogy még mindig ván-szorogna s szuszogna, a pálezát a torkába vertük s úgy öltük meg. Ez az András Péter holtig mind azt mondotta, hogy Simo Siga felesége ösztönözte őket a gyilkosságra. Való ugyan hogy mihelyt ez elfogattatott, Hegedűs Miska elszökött, és azután, a kik látták, azoknak beszéllette, hogy ha az Simo Siga felesége őket szüntelen nem unszolta volna, soha abban a gyilkosságban nem keredtek volna. Elfogattatott Simo Siganak a felesége is, és három esztendei tömlőcztetése után a felsőbb instantiak által szabadságba bocsáttatott. Elfogattatott az az személy is, a kivel még ura életében botránkoztató életet élt a Piros Boricza, és igen nagy gyanú járúlván hozzája, hogy legalább tudtára volt légyen a Simo Siga halála, veréssel megbüntettetett.

Negyedszer Fenyőden lakó Tibódi István ábrahámfalvi néhai tekintetes Ugron Ferencz úrnak jobbágya, és ezelőtt sok időnkig udvarbírája, a tömlőezben felakasztotta magát, sz. András havában, és úgy a hóhértól kivonattatván, a Kuvar oldalában eltemettetett. Méltónak itélem ezen erőszakos véletlen halálnak okát bővebben megírnom:

Egy néhány esztendővel halála előtt megirt Ugron Ferencz úrnak az házából elveszett volt egy sok nagy drágasággal teli kis láda, a köznép között legnagyobb gyanú volt a jobbágy leányára, s egyszersmind szolgálójára, és ennek az anyjára; voltak, a kik azt vélték, hogy talán magának az úrnak valamelyik fia cselekedte, s nem is ment nagyobb világosságra ezen dolog mind haláláig Ugron Ferencz úrnak; alig halálozott meg pedig, legottan a fia Pál a felyül említett szolgálót az anyjával és a szakácsesal együtt elfogatja, s ott Ábrahámfalván az udvarban az jobbágyoknak szoros őrizeti alatt tartja, de a szolgáló (Raduly Mária) egy vén jobbágy asszonynak segítsége s munkálkodása által az őrizők között kilopván magát ide jött, s az akkori superioról ki is adattatott, mivel inkább írtózott ezen superior Ugron Pál úrnak kedvében nem lenni, mintsem menedékes házának szabadságát megrontani. Azután mind együtt, mind megválasztva különösön sok helyeken kínoztattak; ezen három személyek csak az puszta gyanúra fogattattak el, de semmi valóságot a lopás felől belőlök ki nem vehettek, úgy annyira, hogy ez az Raduly Mária maga rendiben igen szép személy lévén, a sok kínoztatások mián személyében igen megvesztegettetett.

Ezek így szorongattatván s kínoztatván, ebben az esztendőben lett bőjti sokadalomkor egy oláh egy néhány szál felfűdzött drága gyöngyöt titkon árúba vet egy bizonyos brassai kereskedőnek igen olesón, észre vévén a ház gazdája, nevét, lakó helyét s földesurát kérdezi az oláhtól, s megértvén, hogy néhai Ugron Ferencznek jobbágya volt légyen, s jutván eszébe a nagy kár is, a mely mián mostan három személy szenved, gyanakodni kezd, netalán ezen oly olesó árúba bocsátott ritka gyöngy azon elveszett kinesből való volna, melyhez képest úgy mint a dolgot látta s hallotta, Ugron Pál úrnak által is adja, a ki az oláhot elfogatja, ide Udvarhelyre a tömlőezbe hozatja, a gyöngyöt a kereskedőtől visszaváltja, az oláhot vallatni és vizsgáltatni kezdi, a ki a kínoztatástól megijedvén, magát kiadja, kínoztatván pedig, hogy ha társai voltak, azokat is kinevezné, úgy nevezi ki Tibódi Istvánt, ez is elfogattatik, s sokat is kínoztatik, de semmi való belőle ki nem vétethetik; egykor másnapi kínoztatásra a többi raboktól különös és záros helybe tétetik, a hol viradt tájban a harisnya szíjával felakasztva találtatott; egy hajdú hajnali harangozás előtt megfordúl-

ván magát azon záros hely körül, Istenhez való fohászkodásait halotta, és így kétségben maradt, ha volt-é részes a lopásban, vagy nem. A tolvaj azután is szoros fogságban tartatott s kínok által vallattatott, de mindazok által annyit belőle ki nem vehettek, hogy a kárnak valami útjába eredhettek volna. Következendő esztendőben u. m. 1773-dikban abba a helybe rekesztetett, a melyben magát Tibódi felakasztotta volt; ne pedig ő is oly móddal mint Tibódi végezze dolgát, két czigány rabot tettek melléje, a kikkel sz. István havának 24-dik napjára viradólag a vasrostélyt kibontván, elszökött, egyenesen ment Sz.-Mártonba, s ottan a malom körül való berekben egy ideig bujkálván, a molárnak (a ki kereszt komja volt és sokat segélytette fogságában) egy lovát ellopta, és az ösvényeken Moldovába bément, ottan épen abba a faluba, s ahhoz a házhoz szállott, az honnan azon lovat ellopták volt; reá ismervén azért a gazda a maga marhájára, legottan elfogattatja, s tömlőczbe téteti, de itten is annyiban szolgált a szerencse, hogy megszabadúlt, és a faláb-kalodával a lineára érkezett, itten kitöltvén a contumatzia idejét, Csíkba általbocsátatott, megtudván pedig ottan léte, felkérte-tett, s ide Udvarhelyre hoztatván, 1774-dik esztendőben felakasztatott.

1773. Kassai Márton.

1774. Szeles András. A Nagy-szeg ellenében a Hoszszú-csere szélyében egy darab helyet a eserből a maga szénafű helyéhez foglalt volt Tibád Ferencz úr ezelőtt 3 esztendővel, Miklós József nevű ember azon elfoglalt helyen a Tibád úr számára egy öreg eserefának az vastag ágát levágván s maga is leesvén, még ott az hely körül meghalt, Böjtmás havának 15-dik napján. Ismét Kisaszszony havának 18-dik napján olyan nagy szél volt, hogy olyanra nem emlékezhetni, Sz. Mihály felől irtóztató nagy égi háború ment az Hargita felé. 19-dik napján nagy égi háború, a menykő béütött a seminarium majorjába, a melynek a szelétől a szolgáló meg is süketedett volt. 22-dik és 23-dik napra viradólag nagy hóharmat volt.

1775. Szeles András.

1776. Kassai Márton. Jubileum-búcsú volt.

1777. Kassai Márton. Sz. István havának 26-dik és 27-dik napján ide alá hideg essők, az hegyeken, nevezetesen a Hargitán nagy hó volt.

NB. Eddig a Szeles János uram munkája, de tovább való esztendőket is fogom folytatni, a mennyiben tőlem kitelhetik. Mivel tehát első munkája ezen históriának előbb tett 1777-dik esztendővel végződött volt, és aképen ment is volt fel a mgos magyar társaság eleiben, hanem a dolgot becsülni tudó sok jóakaróinak, s

urainak javaslására, kiváltképen pedig az említett társaságnak kedvéért, a ki a munkát újabb leírás és szaporítás végett méltóztatott volt még 1894. esztendőben júniusnak 29-dik napján visszaküldeni (a mely bizonyos okból megakadályoztatván 1795-dik esztendőben júniusnak 10-dik napján ment a kezéhez) és így mind a régiebb, s mind az újabb történeteket megszaportván, az újakra nézve 1777-dik esztendő után lett dolgoknak is belé kellett iktattatni, a melyeket bele is magam bele is (így!) iktatom és így eszerént menvén kezdem:

1778. Szeles Márton.¹⁾ Ezen esztendőben Kisaszszony havának 3-dik napján az lövétei, és almási határokról, a Szarkakő felől egy igen nagy sereg sáska a felső határra, a mely tavasz gabonával volt bévetve, megszállott dél után 3 óra tájban, de a néptől felkergettetvén, 5 óra tájban elindult, és két részbe szakadván, egyik darab a miklósfalvi, és bögözi tavasz határookban, a más a tordátfalviban halt meg másnapra viradólág.

1779. Szakács Sándor.²⁾ Augustusnak 2-dik, 3-dik, 4-dik és 6-dik napjain a Szarkakő alatt olyan nagy esők szakadtak le, hogy az Varga-patak nagyon megáradván, sok épületeket és kerteket ragadott el.

1780. Szakács Sándor.³⁾

Főbírák.

1781—82. Szakács Sándor. 1783—84. Szász András. 1785. Szakács Sándor. 1786. Szabó György. 1787—88—89. Szász András 1790—91. Orbán Antal. 1791—93. Török István. 1794. Szabó György. 1795—96. Simon András.

1797. Darózi József. A Varga-patak megáradott, barmokat, házakat sodort el és embereket vitt el.

1798. Darózi József. B. Henter Antal, Kandó Mihály mellé administratornak neveztetett. A kőművesek társaságot alakítottak.

1799. Keszler Dániel. Főtiszt Kandó Mihály meghalt. A Szent-Imre-utczában nehezen engedtetett meg, hogy a református jószágot vehessen. Ezen évben lett első református mézszáros.

1800. Keszler Dániel. 1801—1802. Szász András. Br. Henter főtiszt lett 1802.

¹⁾ A név már más írás, az évszám és szöveg még tovább is a régi.

²⁾ A név itt is más írás.

³⁾ Ettől a névtől kezdve már más írással vannak írva az alábbiak, ugyanattól a kéztől, a mely a fennebbi két bíró nevét is belétoldotta.

1803. Simon András. A Varga-patak még nagyobb áradással nagyobb károkat tett.

1804. Simon András. Plebanus Török Ferencz meghal, helyébe brassai plebanus Vízi Ferencz hozott. A szőcsök, vargák, fazakasok, esizmadiák. mészárosok boltja fölépült.

1805. Szeles Pál. Példás esztendei esőzés miatt az utak megromlottak, a gabona éretlen, a fű kaszálatlan maradt. Sokat az árvíz elhordott, törökbúza, harieska sok helyen takarítatlan maradt, tavasszal takarították bé, a földek miveletlen maradtak, drágaság lett, 3 r. frt. ment a törökbúzának vékája, a szegénység majd éhel halt, már a 8, 4, 2 garasos ezüst pénz is elholt volt, beszédetett, csupán papiros pénzre és 6, 3 más 1 kros rézre szorult az ország, a 6 kros réz, mely sustáknak mondatik, megtrikult, lázsival¹⁾ járt.

1806. Szeles Pál. A régi krajezárok, pulturák beszédettek, a drágaság nőttön nőtt. — A Varga-patakra kőhíd építettet. — Udvarhelytől—Csíkg országútja csináltatott.

1807—1808. Kassai Dániel. 1808-ban a sáskák a város felett keresztül mentek.

1809—1810—1811. Szeles Jakab. A mészárosok articulusokat nyertek 1809. 6. Ápr.

1812. Kállai József. Virágvasárnap 12 ház elégett a barátok szorosában.

1813—1814. Keszler Dániel. A kalapos ezéh articulussai 17^a Jan.

1815—1816. Kovács Imre.

1817. Daróczy József. Zetelakai Zsombori József Vízi plebanus mellé administratornak tétetett, halálával esperestnek és plebanusnak maradt. Nagy jégesők voltak, a határt elpusztította és nagy drágaság lett. A Botos-uteza üsmég végig kővel kirakatott.

1818. Daróczy József. Ebbe az esztendőbe is jég elverte a határt. Egy véka törökbúzának ára volt 14—15 frt, egy véka búzának 17—18 frt, még a korpát is megsütötték. Az emberek a fahéját is enni használták, sokan éhel holtak. A Bethlen-uteza is kiköveztetett, kirakatott.

1819. Keszler Daniel. A Botos-uteza végétől a Bethlen-uteza végéig a ref. templom és collegium előtt kővel kirakatott.

1820. Keszler Daniel.

1821. Szájdél János lett 15^a Febr.²⁾

1822. Szájdél János.

1823—24. Keszler Daniel. 1821—26. Szájdél János. 1827—28. Keszler Daniel.

¹⁾ = agioval.

²⁾ Ez az évkönyv folytatója.

1829. Szájdél János. A város új tanácsháza épült.

1830. Szájdél János.

1831. Kedves István, de csak 7 hónapokig durál. 1831-be lett esperest a plebanus Jánosi Elek úr. 1831. cholera uralkodott. 1831—32—33. Keszler Daniel.

1834. Szájdél János. 24. és 25. Jan. nagy eső és havazás volt, mely hirtelen olvadásával szörnyű vízáradás okozott, hidakat rontott, a Küküllőn levő szék hídját is járhatatlanná tette, míg meg nem csináltatta a szék.

1835. Szájdél János.

1836. Szájdél János. Megint cholera volt.

1837. Szájdél János. 1837-be egész aprilistól essős idő volt, aratáskor szár középig járt az arató, alig lehetett száraz helyet kapni a kalongyáknak, az egész székbe sok hidakat vitt el. Alsó-Siménfalván egy hirtelen felhőszakadás 55 darab ökröt temetett el, a falut kővel megrakta.

1838—1845. Szájdél János.

1846. Szájdél János, és váltottafel Bodroki György. 1847. főbíró Bodroki György.

1848. Bodroki György. Ekkor a forradalom kiütvén, a várost megszállotta a császári katonaság br. Heydte dragonyos kapitány vezérlete alatt, s br. Heydte engemet Szájdél Jánost¹⁾, mint volt főbíróként erőltetett, hogy a bíróságot vállalnám fel. Mentegettem magam, de harmadnap iűő gondolkodás után megint velem együtt a teljes magistratust is felhívatott a szék házához és merőbe reám parancsolt, hogy elvállaljam, még pedig úgy, hogy ha gyengélkedem substituáljak, a directio responsabilitas rajtam lévén, mit tehettem, fel kellett vállalni, és Bodroki György lemaradt, — de mi nevezetesebb, mily sokáig kénlődött a város, hogy egy jurisdictio lehessen és unióljon, ne légyen annyi szakadás: úgy mint civilis rész, nemes rész (mely együtt két fél communitásnak neveztetett) és várfölde. A br. Heydte kapitány és commendans rendeleténél fogva egyszerre a város egygyé lett, az én főbíróságomba s mint főbíró az egész városra disponaltam, mely meg is maradt.

1849. is Szájdél János. Ekkor volt a nagy forradalom, megszállotta a várost a Landsturm, oláh és szász csoport, a muszkák jártak keresztül-kasúl. Őszszel változott, lett Szeles Károly.

1850. Szeles Károly. Gr. Clam Gallas generalis a városra 30 ezer forint sarezot vetett s felmenvén hozzá s kérvén kegyességit, 15 ezerre hagyta, leengedte, még pedig hogy felét a reformatum collegium fizesse, és csak felét a város — s úgy is fizettetett.

¹⁾ Ebből látszik, hogy Szájdél János folytatja és vezeti tovább a Szeles János által kezdett Udvarhely történetét.

1851. Szeles Károly.

1852. Szeles Károly. Ezen évben 30-a Julii ő flege Ferencz József magyar király, Erdély fejedelme, Csík felől érkezett ide Udvarhelyre d. u. 3 órakor, meglátogatta a hivatalokat, megvizsgálta, a rabokot kikérdezte, 1 s fél óra múlva a Botos-útezőn lejöve kocsijába, a város végén levő ispotályt is meglátogatta.

1853. Czimbolmos Lajos. 1854. Kovács Móses tanácsai elnök név alatt, nem főbíró.

1855. Solymosi Károly lett polgármester, egészen megszűnt a főbíróság.

1856—59. Solymosi Károly polgármester

Az udvarhelyi tanács fizetése ezen évben májustól kezdve:

Polgármesternek	600	frt o. é.
Magistratualis 1-ső tanácsosnak	400	"
" 2-ik "	350	"
1 protocolista, expeditor s egyszersmind translator	250	"
2 concipistának egynek-egynek	200	"
1 politzáj revisor	350	"
1 perceptor	350	"
1 város gazdája	108	"
1 városi sebész vagy orvos	60	"
1 városi bába	40	"
1 magistr. diener fiz.	126	"
4 politzáj diener mindeniknek külön	100	"

Ezen esztendőben a város megvette a Csonkavárhoz tartozó minden jószágot, szóval minden hozzá tartozandókkal 41 ezer ausztr. forintokkal.

1851-be 1-ma Jan. udvarhelyi plebanus és főesperest Ferenczi József, ki fejevári kanonoknak tétetett a parochiale templomba elbűcsűzött.

5-ta Jan. 1859 érkezett meg az új plebanus és esperest Csík-Szent-Györgyről Csató József, ki 9-a béköszön és a volt plebanus, már kanonok által introducaltatott, melyet nagy ebéd követett.

12-a Jan. a fennebbi kanonok elutazott rendelt helyére Fehérvárra, innen lovasok és kocsik kíséretében egész Keresztúrig, ottan megint nagy ebéd lévén, lett az elválás.

1860-ba Solymosi Károly polgármester.

1861-ben Solymosi Károly polgármester, de a régi rendszer helyre állván, választásnál fogva lett

Főbíró Kiss István	400	frttal	Kovács Domokos	300	frttal
Tanácsnok Téglási Ádám	300	"	Simo János	300	"
id. Szaidel János	300	"	Városkapit. Boér János	350	"

1862 Junius 28-kán estve felé hozzám jöttek professor Korondi Móses, a Magyar Múzeum őrével Szabó Károly úrral, kik is kérdezősködtek a Budváráról mit tudnék; elbeszéltem, hogy régi irományok szerint volt Attila eszesének Budának vára, honnét nevezetik is; a tetején, még épületeknek kőfal ruderaí régebben nagyobb darabban a falak látszottak, de azután pusztult csak, ugyan most is látható. Az oldalába a Csicsér felől vadnak lyukak, melyek régebben, mert fiatal koromban értem, némely kőfallal, mészszel, más fával bé voltak rakva, melyek azután kibontattak, többen nagy bajjal járván fel oda; tágasocska üregek vadnak benne: mesterségesen készítették-é, vagy természetes üregek, ezt nem tudhatni, de annyit olvastam, hogy azon lyukak arra valók voltak, hogy veszedelem idején magokat menekülés végett oda húzassák össze. Azt is hallottam, hogy azon lyukakból a föld alatt canalis volna (hogy szükség esetében magokat másfelé onnan vonzassák), mely Farczád nál vonúlna ki, de nincs bizonyos tudomány az aránt, azonba meglehet. Elbeszéltem, hogy régi irományból olvastam, hogy a régi időben a Rhabanbárok áldozattétel végett a Budvárába gyűltek össze, ott tartották szertartásokat. Utoljára elővettem egy csinos kőből készült esákányt, mely szépen esákány formába volt, nyelinek annak rendi szerint lyuka, melyet ezéltt több mint 30 évekkel a Budvárába kaptam; ezen megörvendvén a Múzeum őre és Korondi Móses úr, kérték, hogy adnám a Múzeum számára, mert ez ritka régiség; jó szívvvel oda is adtam, azt mondván, a Múzeumba behelyezik, nevemet is reá ragasztván, nem csak, az újságba is ki fog iratni. Ezen kívül az udvarhelyi váron a bástyáin lévő inscriptiot is, mely deákul van, általadtam, magyar fordításával együtt, melyeket nagy köszönettel fogadtak. Ezen esákány-adás az újságba az Korunkba e szerint jött ki 10-ik Aug. lévő darabba a régiségek közt: Idősb Szaidel Jánostól a Budvára romába ezéltt 30 évekkel talált eredeti régi kőesákány.

Jegyzék a kápolnás oláhfalviak kápolnáikról.

1-ső papalis bulla költ 8-ik Orbán pápától 1643-ik eszt. 29-ik Augusti az hargitai kápolnáról a sz. Péter és sz. Pál napján véghez ment búcsúról.

2-ik papalis bulla költ 11-ik Kelemen pápától 1721-ik esztendőben 13-ik Martii a faluba benn lévő kápolnáról.

Ezeket jegyzettem volt ki 1835-ik évben az Oláhfalu részére költ egy transmissióból.

23-ik Junii 1864 virradólag a Varga-patak annyira nőtt, hogy a pinczékét megtöltötte, az házakba bément, megiszapolta, az emberek sok helyen a híjjúba szorúltak, a kaszármába a katonák bérekedtek, lármadobot vertek későbbben.